

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ติดตัวมาด้วยความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคลก็เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง ไม่อาจแยกออกจากความเป็นมนุษย์ได้ และบุคคลจะถูกทรมานหรือลงโทษด้วยวิธีทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมไม่ได้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น การจับ การค้น การคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลซึ่งต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย และจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น จะให้กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นๆ ไม่ได้

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐจะต้องเข้ามาดูแลประโยชน์ส่วนรัฐ คือการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ต้องเข้ามาดำเนินคดีอาญาเพื่อชี้ขาดเรื่องที่เกิดการกล่าวหากัน ซึ่งวิธีการดำเนินคดีย่อมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องถูกมาตรการบังคับในเรื่องการจับ การควบคุม การขัง โดยเหตุที่จะต้องมีการออกหมายจับก็เพราะเกรงว่าบุคคลเหล่านั้นจะหลบหนี เนื่องจากผู้ที่ถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรและบุคคลนั้นเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเมื่อผู้นั้นไม่ได้ถูกควบคุมหรือขังอยู่ ไม่มาตามกำหนดนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนี เกรงว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน¹

หลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรม คือต้องมีตัวจำเลยเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ และมีข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้น แม้จะมีการกล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใดว่ากระทำความผิดอาญา โดยหลักการแล้วไม่ควรควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้ต้องกระทำเช่นนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันในการมีตัวจำเลยและเพื่อป้องกันมิให้จำเลยไปกระทำความผิดอีก หรือขัดขวางการดำเนินคดี โดยไปยุ่งเกี่ยวหรือทำลายพยานหลักฐาน โดยมีชอบ หรือแม้แต่เพื่อ

---

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66

ความปลอดภัยของจำเลยเอง และเพื่อประกันการบังคับโทษ เพราะไม่ว่าจะเป็นการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาสืบพยาน การพิพากษาคดีในศาล ตลอดจนการบังคับโทษโดยราชทัณฑ์ ล้วนแล้วแต่มีความจำเป็นต้องมีตัวจำเลยในการดำเนินคดีในทุกชั้นตอน

เมื่อบุคคลต้องถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐแล้ว จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของจำเลยให้ได้รับอิสรภาพชั่วคราว จึงได้มีบทบัญญัติเรื่อง “การปล่อยชั่วคราว” หรือการประกันตัวจำเลยในระหว่างพิจารณาคดีขึ้น เพื่อไม่ให้จำเลยนั้นต้องถูกคุมขังโดยไม่จำเป็นและเพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสแสวงหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ได้อย่างเต็มที่

การปล่อยชั่วคราวจำเลยตามกฎหมายไทยมี 3 รูปแบบ คือ 1. การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน 2. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และ 3. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน โดยในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปี ขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้² โดยก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้นและต้องมีข้อความว่าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกันจะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล เมื่อผิดสัญญาจะใช้จ่ายเงินจำนวนที่ระบุไว้³ และในคดีอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้⁴ หากจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย ก่อนที่จะปล่อยไป ให้จำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก⁵ เท่านั้น ซึ่งหากไม่ปรากฏเหตุตามมาตรา 108/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะก่อให้เกิดอันตรายประการอื่นแล้ว ก็ต้องปล่อยชั่วคราวจำเลยไป แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้ที่มีอำนาจในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวมักจะมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือปล่อยโดยมีประกันและหลักประกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะจะมองว่าจำเลยอาจกลัวถูกยึดเงินหรือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจึงไม่กล้าหลบหนีไปก่อนการพิจารณาคดี คังนั้นเพื่อให้มั่นใจว่าจำเลยจะไม่หลบหนี จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการกำหนดอัตราเงินประกันที่ตายตัวตามฐานความผิด โดยมีได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการควบคุมตัวจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ และไม่ได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดี รายได้ ฐานะและความสามารถของจำเลยแต่คน เพราะปัจจัย

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคหนึ่ง

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสอง

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 111

ต่างๆของแต่ละคนย่อมไม่เท่ากัน และทำให้เกิดปัญหาสำหรับจำเลยที่มีฐานะทางการเงินไม่ดี ไม่สามารถหาประกันหรือหลักประกันมาใช้ในการขออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ ทำให้ต้องถูกควบคุมตัวไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือในระหว่างพิจารณาคดีโดยไม่จำเป็น และไม่มีโอกาสไปแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งหากจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติก็เท่ากับว่าจำเลยต้องถูกคุมขังต่างๆที่ซึ่งไม่มีคำพิพากษาว่าเขากระทำความผิด⁶

ในปัจจุบันประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวยังคงเกิดขึ้นหลายประการดังเช่น การขอปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ คนที่มีฐานะทางการเงินที่ดีหรือคนรวยย่อมสามารถที่จะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเนื่องจากมีทรัพย์สินหรือสามารถหาบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกันให้แก่คนได้ แต่คนที่มีฐานะทางการเงินที่ไม่ดีหรือคนจนหรือประชาชนทั่วไป การจะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเป็นเรื่องที่อาจไม่สามารถกระทำได้ในทันที รวมถึงการหาหลักทรัพย์หรือบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกัน หากการพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ จะพิจารณาจากการที่ว่าจำเลยจะหลบหนีหรือไม่ และจะมีภัยอันตรายเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวหรือไม่ อันเป็นข้อพิจารณาในลำดับต้นและมีน้ำหนักมากกว่าเหตุตามกฎหมายข้ออื่น การส่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวก็จะเป็นไปด้วยความยุติธรรมและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และไม่ว่าจำเลยจะเป็นคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือไม่ดี ก็จะมีโอกาสได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวที่เท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและที่มาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาลและการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวจำเลย โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายต่างประเทศ ที่อาจนำมาปรับใช้ในการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมของการปล่อยชั่วคราวจำเลย โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาระบบกฎหมายไทย เพื่อให้กฎหมายเรื่องการปล่อยชั่วคราวมีความชัดเจนและมีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁶ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. การใช้ดุลยพินิจในการปล่อยชั่วคราว. *คูลพาท*, 43(4). หน้า 35.

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

หลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรม คือต้องมีตัวจำเลยเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อต่อสู้คดี พิสูจน์ความบริสุทธิ์ โดยหลักการแล้วไม่ควรควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้อำนาจเจ้าหน้าที่ต้องกระทำเช่นนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันในการมีตัวจำเลยและเพื่อป้องกันมิให้จำเลยไปกระทำผิดอีกหรือขัดขวางการดำเนินคดีโดยไปยุ่งเกี่ยวหรือทำลายพยานหลักฐาน โดยมีขอบ การปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพในร่างกายหรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของจำเลยอันเนื่องมาจากหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย(in dubio pro reo) เนื่องจากเป็นกรณีที่มีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะหากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว กรณีก็ต้องปล่อยตัวผู้นั้นไปเลยทีเดียว และเมื่อเป็นกรณีที่ไม่มี ความจำเป็นจะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว การปล่อยชั่วคราวก็จะไม่เข้าสู่การพิจารณา

การปล่อยชั่วคราวนั้น ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ การปล่อยชั่วคราวนำไปสู่ความไม่เสมอภาคในแง่ที่ว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวดีกว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเพราะตามหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายไทยมีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีหลักประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ดังนั้นหากมีวิธีการอื่นนอกจากการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวดังกล่าวสำหรับจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ย่อมทำให้จำเลยเหล่านั้นมีโอกาสได้รับการปล่อยตัวมากขึ้น ดังนั้นหากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้จะเป็นหลักประกันเสรีภาพและให้โอกาสผู้ต้องขังได้ต่อสู้เข้าถึงความยุติธรรมได้มากขึ้น

1.4 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการมุ่งศึกษาถึง แนวคิด ประวัติความเป็นมา หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล ทั้งในระบบกฎหมายของประเทศไทยและระบบกฎหมายต่างประเทศที่มีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมในชั้นต่างๆ และจะศึกษาและเปรียบเทียบการควบคุมผู้ต้องโทษ โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายสหราชอาณาจักร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบังคับใช้กับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กฎหมายไทย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ โดยทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตำรากฎหมายไทยและต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ คำพิพากษาของศาล ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบการสัมมนา ความเห็นของนักนิติศาสตร์ รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อที่จะได้รวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อศึกษาวิจัยและนำมาเป็นแนวทางในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและที่มาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาลและการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว
2. เพื่อทราบถึงหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายต่างประเทศ ที่อาจนำมาปรับใช้ในการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย
3. เพื่อมีแนวทางที่เหมาะสมของการปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
4. เพื่อมีแนวทางการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาระบบกฎหมายไทย เพื่อให้กฎหมายเรื่องการปล่อยชั่วคราวมีความชัดเจนและมีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ